

„ЗАСТАВА“ излази два-
пут у недељи, средом и
суботом.

Цена је на годину 10 фор,
на по године 5 фор., на чет-
врт године 2 фор. 50 новч.
а. вр. за Аустрију, а за Ср-
бију на годину 100 гроша
на по год. 50, а на четврт
године 25 гроша.

ЗАСТАВА

Огласи се рачунају по коли-
чини врсти, које из гармонта
заузимају, и за сваку врсту
плаћа се за први пут 6, за
сваки даљи пут 4 новч. Осим
тога за један увек по 30 новч.
Дописи се шаљу уредништву
а предплата администрацији
„ЗАСТАВА“ у Пешти, Baad
Gasse Nr. 3. (Josephsplatz)

БРОЈ 73.

У Пешти, у среду 19. октобра 1866.

ГОДИНА I.

Пешта, 18. октобра.

Оне ратне лађе турске са војском, за које цариградски телеграм од 11. о. м. вељаше, да су из Мраморског мора некуд са „запечаћеним налогом“ одбродиле (в. 72. бр. „Заставе“) — те лађе и та војска турска отишле су, као што из Крфа 13 т. м. телеграфису, управо у Канеју. А отишле су тамо, пошто се добио у Цариграду глас од Мустафе паше: да је турска војска у Кандији у бојевима 1. 2. и 3. окт. узбијена од Хришћана, да се морао исти паша вратити у Канеју, и да му је нужна нова помоћ те да може војевање наставити. Ратних лађа које су Мустафи паша у помоћ послане, има седам на броју; у њима је поред остале војске и једно одељење султанове гарде.

Што већа потреба у Цариграду, да се војска за војском у Кандију шаље, то и веће усиљаваше званичних органа у Паризу, да представе положај Турске другачије, него што је он у ствари. „Монитор“ од 15 окт. доноси један допис из Канеје од 3 т. м. да неможе бити повољнији по Турску. По том допису, Хришћани у Кандији тек што нису положили оружје пред Мустафу пашу. Ево речи тог дописа: „портин посланик, Мустафа паша, упркос својој старости, развио је знамениту енергију, и 27 септ. (9. окт.) ставио се на чело турске војске и узео пут Лакиса и Терисе. Пошто је сутра дан (28 септ.) растерао Грке, који су куд који испред њега, главни посланик султанов ушао је у Дракону (у округу од Керамије). У његовој војсци, веле, само је један једини погинуо; доста је било топ употребити, па да се бунтовници отерају из њихових положаја, од којих је Териса најважнији, и као што Грци мишљаху такав да га Турци узети немогу. Та пораза Грка бацила је ужас у редове ових, и учинила је да се више села у округу Керамији покоре Мустафи паша. Било како било, еле бунтовници избегавају непрестано бој са турском војском.“ И тек што се рекло да Хришћани избегавају бој, јавља се у истом допису, да су грчке чете искреле пред Турке код самог града Кандије, и „било је доста жестоког боја, али су Грци отерани 8 сах. далеко од града.“ Затим се додаје, да је 11. окт. (30 септ.) 37 грчких села дошло на поклоненење Али беју, кога је Мустафа паша поставио као кајмакама. Званични париски лист пун је још уверавања о благодати и моралним врлинама

Мустафе паше; па богме и о „топлим одзивима које тај паша“ у „Хришћана налази“. Међутим, познат је проглас народног одбора у Кандији, у коме се све противно огледа.

Монитеров допис из Канеје, у коме се тако обло представља турска војничка и дипломатска глава Кандије, писан је 3 (15) о. м. А 5 (17) окт. саопштава „Ажапс Билије“ једно писмо из самог Цариграда, по коме је у ствари све другачије него што споменути Монитеров дописник прича. Исто цариградско писмо вели, да се Ђемил паша, за кога смо јавили да је од Султана послан у Кандију, да својим очима види шта је тамо и како је, па да после и цару каже све што буде видео — да се тај паша вратио у Цариград. Печује се још, по цариградском писму, какве је гласе он донео, али се опажа да су министри цариградски врло забринуте, што недоказује да Хришћани у Кандији малаксавају. Уз то се зна, да порта има најживљег интереса да се што брже угуши устанак у Кандији, а тај устанак ето толико времена траје. Најпосле се у споменутом цариградском писму признаје, да је број наоружаних Грка у Кандији и данас знатан, и тако знатан да је султан долазио на мисао, да собом — на челу своје флоте и војске — иде у Кандију, али су га министри од тог одвратили, доказујући му да би се у његовом одсуству свашта у Цариграду догодити могло.

У „Руском Куриру“ од 10 о. м. пише, да се Грци у Кандији истина још јувачки држе на бојном пољу; али да би сасвим успели у својој народној ствари, нужна им је и подпора са стране; те подпоре они немају, и тако се бојати, да се данашњи устанак њихов неће завршити подлуцим ослобођењем њиховим.

Из Патраса саопштавају вести из Сирије од 6. о. м., које гласе: да Мустафа паша непрестаје ударати на Хришћане, ушапчене нависинама Апокоропоса; да је Хришћанима пало у руке доста дебана и ране турске; да је једна грчка чета збрисала једно одељење турско - египатске војске у теснацу од Сфакијоса. По истим вестима, народни одбор у Кандији позвао је све земљаци који се на страни налазе, да се врате у отачину; те да у одбрани ове своју част сачувају. Најпосле додаје се, да се из Епира, Арбанске и Македо-

ндре наговешћује скору устанак тамошњи Хришћана.

Главни консулат грчки у Лондону добио је званична писма из Атине, од 6 т. м., у којима се вели, да је Мустафа паша са својом војском био дошао до Сурбе (Сурве); но после очајног боја за четири дана (од 27. до 30. сеп.) хришћанске чете узбиле су Мустафу и натерале га да се са војском повуче у Керамију, на 3 сах. далеко од Канеје. То се потврђује и телеграмом из Цариграда од 14 (26) о. м.

У последње доба било се разгласило, да је Хусејин беј, кога је Мустафа паша био послао на преговор у хришћански табор, у Кандији, убијен од Хришћана. Тај глас обара се телеграмом из Цариграда од 15. (27.) о. м. као неистинит. У истом телеграму стоји, да је нека турска лађа довела у Антивар неколико грчких четовођа из Кандије, и да ће ови остати под присмотром у Арбанаској докле се рат недоврши.

Један телеграм из Крфа од 15 окт. доноси новост из Епира од 14 о. м., које гласе: „у околини од Родовиса једна чета од 200 Грка потукла је једно одељење турске војске. Епирци неће да плаћају изванредну порезу. По целом Епиру велико незадовољство; неће дуго проћи а народ ће се на оружје дићи.

Патриотски одбор Гркиња у Атини скупио је, као што отуд пишу 6 о. м., до 18.980 драхми на подпомагање народних бораца у Кандији; одбор грчки у Лондону послао је на ту исту цел 1330 фун. стер. И са разних других страна Грци непрестано шаљу новчане прилоге у Кандију. У исто време јављају из Атине, да се на граници Грчке прикупило 6 батаљона зуава и 2 батаљ. стрелаца турских. Главну управу над том војском има Омер паша, који се са својим табором у Монастир доселио. Над војском од Шумле заповеда Пенеамли-Мустафа паша.

У Паризу се говори, да је између Русије и Прусије зацело уговорен савез за решење источног питања; па се сад ради, да се утврди и савез између Француске и Аустрије као одпор пруско-руском савезу.

Са границе Пољске непрестано пишу о прикупљању руске војске према Галицији. Па се говори и о тајном оружању Русије на мору, и додаје се, да није далеко онај дан кад ће потајно спрењена руска флота наједанпут указати се на Црном Мору, и упропастити

Подлистак „Заставин“.

(Шта је наука, и шта она може? — Неколико примера за то. — Како се код нас учи? — Како би требало да се ради, и шта ће бити последице тога?)

Наука је сила! То је деветнајести век написао на своју заставу. Наука помирује велико и мало, богато и убого; она полешшава и облагорођује човечију душу; она нас у истини облагорођава, учи нас, да у животу оно место заступимо које нам иде; она сједињује поједине људе, па и читаве народе у рад за опште добро, оживотворује свој благодетни уплив проналазцима, што раднику труд олакшавају, а време и снагу умножавају; она нам отвара храмове вештине и знања; ископава земаљска блага; упитомљује дивљаке; натерује природу сирову снагу, да нам служи; и зближује раздалеке земље и вароши; она нас подстрекује на нов рад; учи нас, како ћемо од своје вештине што већу корист вући; избавља нас од сујеверја и предрасуда, и кида ланце робства и сваке подлости. Зато је баш наука и срећа. Ко науку распростире, распростире и самооцену, оцену заслуга други људи, а презирање свега низког и подлог; распростире веру у Бога, распростире унутрашњу ведрину и мир — срећу распростире.

Али кад?

Да наука у једној држави, у народу једном цвета, те да може свој задатак постићи, свој плод донети, ваља имати људи, који ће је хтети и моћи обделавати, који ће у њој задатак живота свог налазити.

А где су људи надри — учени; где се ти тобожни научењаци само толико науком бава, да могу бити као неки мајстори, који могу шегрте ослобођавати; као људи, који могу званичнике градити, лепе сведоче шарати, или, што је још најгоре, иза науке, као неког сигурног бедема своје себичне цели тражи-

ти — ту пема среће ни народу, вароши ил селу, које се с таким људма усрећило, ил управ усрећило.

Ево ради објашњења реченога неколико примера. Читао сам у подлистки „Пресе“ да наша држава троши на науку толико, као кад би човек, који има 50,000 фор. чиста доходак свом сину давао 5 ф., да се избрази! А и то се зна, да се више троши на коњушарнице, него на учебна средства. Па какве су последице? Да не спомињем то, што је држава предужена и задужена, што се производи наши готово нигде не траже; да не спомињем то, што је наша тако красна земља, из које, као што мој један пријатељ вели, „мед и млеко тече“, што је та земља сасвим изнурена и опустошена; и што нам најважније и најбоље књиге са стране долазе — све то и да не споменем, но само да на последњи рат опоменем, па је доказа томе, да онај који мање зна, подлећи морг ономе, који је више учио и научио. А на против видимо, да оне државе напредују и цветају, које науку не само себе ради, но и ње саме ради обделавају. Пример су нам томе Америка, Енглеска, Француска, па и мала Швајцарска. За њихове парне напоре, радничке справе, књиге, сатџ, моде... морамо ми хиљадама хиљада да издамо, док овамо на светском вапаришту за наше производе нико и не разбира. И ми се истина смејемо енглеској флегми; ал се и дивимо њиховој култури; смејемо се њиховим обичајима, ал се дивимо њиховом уставу; смејемо се њиховим друштвима за куплење покварени пера, рита, фенила, ал се и дивимо, кад чујемо, како они кроз море телеграфе провлаче, како се преко и изпод кућа на жељезницама возе итд. И при свем том нашем изсмевању, дочекали смо, да наше милионе, сигурности ради, у енглеску банку шаљемо. А то све имају они захвалити науци и њеним свештеницима.

И наш народ, наш врли народ, који би далеко, далеко надмашио садашње тугоре своје, да је имао своји научењака, и кога до сад одржа само сретна

слутња здравог му разума, што га нигда, па ни у најкритичнијим околностима не остави — он је и ту потребу осетио. Или, зар оне силне стипендије, којих сарамерно ни један народ нема, нису живи сведок томе? Али је само у томе несрећа, што нас ко не научи, како ћемо од ови стипендија што већу корист имати. А то би било, да се за то постарало, да наши синови и на страну могу одлазити, те се наукама усавршавају. Отуд дође те скочи цена Бечу, Пешти, Сегедину, Кешмарку итд., и ми смо се у томе тако заборавили, да смо често децу нашу за једно једино место привезивали, као да отуд сва мудрост Соломонова извире. Не може нико тврдити, да се и у овим местима не може доста честитога научити, али је и то необорива истина, да онај, ко хоће да буде добар учитељ, ваља тамо да се учи, где су најбољи учитељи; мајстор, где су најбољи мајстори; земљомер, где су најбољи земљомери; богослов, где су најбољи богослови итд. Да смо на то пазили, да смо ту ствар прекинули, зацело би се нашло врли добротвора у народу, који би своју заоставштину опредељавали на то, да синови србски, свршивши науку овде, путују по страним земљама ради усавршења свога, да иду и у друге напред, није земље и вароши, те да тамо виде, шта се и како се ради. Овде ћу узгред да споменем, како се то чамење на свом огњишту баш усљед непиљања наше деце на страну, тако јако у нас увукло, да је чисто жалост погледати, како наше зрелије гимназисте, јуристе, медицинари и др. читаво време свог одмора проведу код фуруне у каквом сеоцу, те се ни један никуд не мииче, да што више види, чује и научи, као што је код Чеха, Словенаца, па сад и код Хрвата обичај. Отуд је дошло, да ми сами о нашем народу, његовом језику, обичајима, земљама у којима живи не знамо готово ништа извоји извора, него пуштамо да нам други о свему томе прича, те смо дочекали, да мора други да каже како живи народ, међ којим смо семи родили! Но ово само узгред.

западне силе, које од кримског рата одричу Русији право, да на том мору ратне силе развија.

Из Берлина се чује, да је краљ Саксонске хтео дати оставку на престо, пошто му је Прусија наметнула познате услове мира о коме је уговор закључен; али с једне стране његов престолонаследник то му неодобрава, а с друге и пруски краљ писао му је, да круну неоставља; и тако ће краљ Јован по свој прилици и даље на престолу остати.

По писмима из Рима, дошла је од француског цара папи једна споменица, у којој се саветује, да се по одлазку француске војске из Рима, узме за чување папе једно одељење италијанске војске. Уверава се, да су Француска, Аустрија и Италија у том погледу сасвим сагласне, и да ће три, од тих сила наименована комисара доћи у Рим, да спреме што треба за италијанску посаду. С друге стране јавља се, да Шпанска чини све могуће, да би католичке силе довела у споразумљење за очување папине светске власти.

Ческе новине: „Народни Листи“ пишу о народном сабору, који се сазива у Праг за 19. (7.) новемб., међу осталим ово: „заступници народа, који ће на ческу скупштину доћи, ућиће у ту скупштину са другом свешћу него одпре, и њихова радња имаће јамачно другачијег успеха него досад. И ако би њихов глас био опет у мањини, и заслепљена влада не би га хтела еаслушати — тај глас би као громовита жалба пробудио папљу, Европе и изазвао би реч ове противу празне дипломатске хвале и надуверости. Заступници од трију милиона Чеха у краљевини Ческој, подпомогнути двама милионима народне браће у осталим земљама ческе круне, неће више за своја права владу молити, него ће их од ње захтевати. Наравствена вредност ческог народа у Европи несме се побијати несудственим уступкама и краткотрајним користима; време је, да народ покаже Европи, да хоће да сам своју судбу решава.“

КОНФЕРЕНЦИЈА

србски посланика у Новоме Саду.

Конференција србски посланика, најпре у Ст. Бечеј, па онда у Новоме Саду позвана, није најбоље испала. У Бечеју су дошла само два посланика, бечкеречки, који је сазивао, и ст. бечејски. У Новоме Саду је осим њч дошао посланик вуковарски, прота карловачки, и то овај више као изасланик патријархов, и свештеник јазачки, који је само први дан био, кад је решено да сами посланици у депутацији буду. Г. Брлић изјавио нам је, да је он само као гост, а не као члан у конференцији другог дана био, зато ни записник подписао није. Дакле је свега 3—4 посланика било.

Кад би се одовуда на наш јавни живот штогод закључавати могло, онда би заиста то жалостна појава, рђав знак нашег јавног живота био. Али кад се узме, да су не само толики, него између њи и такви посланици изостали, који родољубље није мање, него оних који су конференцију проузроковали, онда морамо ствар дубље промислити, и цотражити, да ли нема друге кавке кривце.

И заиста има.

Треба дакле путовати. Ако ћемо градити стипендије, ако за сад не би други извора било, градимо их такове, да могу синови наши на страну и у друге вилајете одлазити, и тамо знања и искуства себи прибављати. То нам је пужно као кора леба. То нам је у толико нуждније, што је света истина, да у истину избројани људи не знају ни за какав други порок до обавештавати у свачем своју околину; ни за какву другу сујету, до мање говорити а више творити; а порока, страсти и сујете је доста и премало код нас. То нам је у толико нуждније, што видимо, да и они нарочито тако раде, који имају више средства на свом огњишту, више прилике да се чему науче у својој кући. Руси шаљу своје будуће професоре по две године на страну, да се усаврше, и не жале на то хиљадама рубаља трошити. Пруски је частника било и у американском и у талијанском рату. Па и Србија наша, шаље своје синове на страну и може се већ и сад са њи неколико праведно дичити и поносити.

Почетак је већ учињен. На сабору благовештенском рекло се, да ваља препаранде на страну шиљати, и да ће Бог, те ће се ово закључење и у дело привести. Али не само препаранде, и професоре гиназијалне понајвише, па и богослове треба кренути на страну, јер то су нам наши учитељи, од који с правом очекујемо лепшу будућност. Тако, само ће тако несетати овога чуда по нашим новинама, виститијима, саборима, кућама нашим, из кога ће сваки само нашу душевну немоћ видети. Тада ће се и сад нас лажи ноге прекратити, назови родољубу корен подсећи, сујети доскочити, шарлатанству одзвонити, надри—научењаштву образина скинути, полутанима и себичњацима крај учинити, а народној срећи стални темељ положити. Тако ћемо се моћи и ми с другим народима мерити, те спокојно отвореним челом у храм науке улазити, и ту за народ свој угодне жртве приносити.

У Н. Саду 14. октобра 1866.

Добро је то, да народ један, особито који је са свију страна потиштен, знаке јавног живота од себе даје, да свест свога политичног и народног живота словом и делом, на видик износи — ми, који на јавном пољу за пробуђење ове свести од више година радимо, радујемо се таким појавима тим више, што у њима и нашега зрња има. Али такви су појави само онда за народ спасоносни, ако своју цел, своје време, свој пут и начин имају; иначе из тог произицу, или бар на то служе, да поједини људи своју цел докуче, или да се у обште трећи таким појавима користи.

Имамо три начина, којима се јавни живот изражава, или којима се жеље, права, и интереси народа изјављују: преса, у којој се народ појединце, сабори, у којима се народ колективно, и други зборови, у којима се народ непосредно изјављује; ово последње бива на три начина: избором посланика, у разним општинама, и у тако названим митинзима.

Ма којим се начином народ изражавао, мора бити у изјави његовој једне мисли, једне цели, једног пута, једног правца; а ако у народу има свега тога више, две мисли, две цели, два пута, или два правца, те се тако на партије подели, то опет бар посебне изјаве сваке партије морају јединства, или бар сугласија имати, ако ће да имају јавну важност — иначе ји ни хроника небележи, а камо ли политика.

Да буде пак тог јединства, тога сугласија, треба да тако изјаве и појаве иду из међусобног разговора и договора.

Ми сви вичемо: слогу, слогу! и ни коме није слога нужнија, него Србима у обште, а овостраним Србима особено, који су толиким непријатељским елементима окружени — и опет нема, па на овај начин и не може бити слоге међу нама, јер слога значи разговор и договор, а у нас у најважнијим, и најодсуднијим стварима један се или други изтакне са готовим каквим предлогом, да добије кога за то, па онда други или мора у име слоге, хтео нехтео, да томе приступи, па ма и најнеудесније било, или је одма нарушитељ слоге.

Да видимо, како је требало у горњој ствари поступати, а како је поступано.

Наш народ нема истину свога саборског органа — али за сад има двоје: 1. пресу, а друго заступнике своје на оба сабора: истина не са подлуцим карактером народног представништва, али ипак с карактером повереника народни, јер ји је народ као Србе и с погледом на србску ствар за посланике изабрао.

Ми мислимо, да је ону ствар, која је у Бечкерек претресана пре свега требало претрести у преси, или ако је ту требало „изненађења“ каквог за стране, а оно у кругу они повереника народни, којима је народ заступништво своји интереса поверио. Овоме се прилика дада у Новоме Саду, где је и по себи више посланика било, и или се могли и други приватно позвати, или њима мјенија која би се појавила саопштити, па да и они своја мјенија изразе. Тиме би се дошло, или до јединства у мјенијама, или не. Ако прво, онда би или сами посланици радили, или, ако би за нужно нашли, позвали би народ било у општинама, било у митинзима својима на једнаку изјаву и подпору. Ако неби било јединства, онда би се или мањина већини подчинио, па би исти горњи поступак следео, или би свака партија при свом остала, и свакој би просто било, на народ апеловати, и овај би у општинама и митинзима својима изјавио се за оно, што одобрава.

Нема сумње, да и народ у општинама или митинзима својима има право, ствар какву покренути — али ако ће међу нама поверење и слога да влада, онда се заиста ни избрани заступници народа обићи немогу, и тек ако би народ видно, да опи у скупу или појединце незаступају праве интересе народа, или не иду правим путем, онда се изјаве бирача могу и противу посланика окренути.

Како је било с горњом ствари?

Један посланик, не саопштивши ни намеру, ни предлог ни једном од своји колега, оде у Бечкерек, и ствар, која ни у једном јавном листу није претресана била, готову бирача својима предложи.

То је оно, што смо ли пре већ казали, да нам је жао, да је ствар таква почела, и да почетак њен из великог поштовања према родољубивим Србима Бечкеречанима нисмо дискутовати хтели, него смо почетак, као готово дело (fait accompli) сматрали, и гледали, како ће ствар добар вид и правац добити.

И Бечкеречани су сами изненађени били, и питали су, да ли ће и други посланици то одобрити — али видимо, да се други посланици нису дали изненадити, ни принудити, да противу свог уверења пристану на оно, што је у Бечкереку закључено, с тим више, што је оно у Бечкереку било дело момента у једној ствари, која већег промишљења изискује.

Из таког нередовног поступка изишло је више незгода. У Бечеју се нешто друго свршило, јер онде је усвојена само жеља, да се посланици састану, и да они потребан корак учине, а не да се они састану, и петицију направе, коју ће народ подписивати; у В. Кикинди опет свршено је треће, да патријарх предводи депутацију, ји то из целог народа, па да иште оживо-

творење благовештенски закључења (а као расправног сабора закључења, која су за нас исто толико важна, и која не зависе од други сабора, него само од потврђења Њ. Величества, могу по г. председнику црквене општине В. Кикиндске још 70 година чекати, као она од год. 1790).

Кад се и у Н. Саду видело, да је мало посланика: један из Бачке, један из Баната, један грађ и два свештеника, посланика из Срема, био је између прва два посланика пре подне разговор, да се конференција одложи на време и онако скорог састанка свију посланика на саборима, а могло се слободно навести, да је и у други посланика то основ био, што нису дошли, као што је то г. Мила Манојловић изрично за основ и навео, а и уобште би се то могло оправдати, јер су се од Бечкеречки закључења околности у толико променуле, да онда није било јамачно, да ће сабор скоро бити, и у том смислу стави посланик бечејски предлог, али ипак се већина упусти у стварне одлуке.

Бечкеречки посланик пре подне је у приватном разговору и сам био у чуду, шта се у Вел. Кикинди ради, и сматрао је то као нешто унато и самим бечкеречким закључењима, и да се тим на то иде, да се опет на патријарха искључиви ауторитет у народним стварима пренесе — и први је дан закључак у том смислу донесен, да посланици као повереници народа за себе раде, а да патријарх, као то одобри, са својим друговима посебно подпомогне — но сутра дан већина двојце и патријарховог повереника другачије реши, и изведе ствар на пут, који ако и није реакција, а оно вид реакције на себи носи — што је узрок, да је бечејски посланик изјаснио, да у таком виду ствари суделовати неможе. А зашто је у том виду реакције? о том на даље. Овде још само то примећувамо, да је при конференцији употребљена јавност — али наравно, није напред речено, да ће конфоенција јавна бити, него и у самом позиву стоји, да се посланици позивљу на „приватан“ договор. Где се још конференције и више људи, и читави клубова, где ји је по стотина, јавно држе? па одкуда да се скуп поторице, на „приватан договор“ сазвани, јавно држи? неможе ли онда и денунцијанта доћи? Међутим да је јавност напред заказана, где би и из Новог Сада и са стране свако по вољи доћи могао, ни по речи; али да јавност у делу изиђе као привилегија једне котерије, то не стоји ни у каквом либерализму, и ако су ови и пуштени онде, где јих је и један глас искључити могао. је то доказ само да се онај један глас ни денунцијантске јавности нестраши.

Поглед на прву скупштину СРБСКЕ ОМЛАДИНЕ.

IV.

Ако је писана реч више опредељена да шири мисао и свест, усменој речи дано је да их непосредно у дела преводи и силнијим у животу чини; тек у свежи једна с другом сачињавају писменост и усменост (на основу слободу) јаву обштег ума, или оно што се у друштву и међу људима јавност зове.

Означујући јавност као пут који води народном напредку, и прва скупштина србске омладине није имала на уму само писање и издавање књига, него се бринула и о усменој речи. Осим што је закључила, да се омладина редовно — сваке године — састаје на већу (скупштину); иста скупштина утврдила је и да омладина оснива „празничне школе за народ“, и уводи „јавно предавање“; да спрема „беседе“, према своје задатку, и подпомаже „позоришту уметност.“

Као што је важно појмити средства јавности, тако је нужно и определити начин и правац употребљења њихова. За позориште зна се, да својим брзим и непосредним утицајем на дух подражавања могу овај на зло навести као и на добро упутити. То исто и о беседама се рећи може. А софисте и језуите показали су, како и школа и предавање могу постати огњиште заблуда и неморалности, глулости и назадка, као год што могу бити огњиштем истине и поштења, знања и напредка.

У записнику споменуте скупштине налазило се опредељења у којима би било јемства: да ће беседе, позоришта, празничне школе и јавно предавање служити као буктиње србске просвете, а не као сметње напредку народа.

У беседама коју су чланови омладинске скупштине дали у Н. Саду, имамо истина неког примера за будуће беседе; али камо услова и јемства за сагласност у начелима, за јединство духа: међу свима дружинама које ће на тако разним тачкама спремати беседе, — међу свима учитељима „школа за народ“, и јавним проповедницима колико год би их на броју било, — међу беседама, позориштима, празничним школама и јавним предавањем, упоређенима једно с другим; и међу свима њима и напредком народа, који је задатак целокупној омладини србској?

Беседе и позоришта имали би, по нашем мишљењу, тежити да буду верна слика самога народа, живи излог србских предања и нарави, србских нагона и обичаја, србских чувства и жеља, страсти и врлина, пој-

мова и свести, узора и дела — једном реч: србског народног духа и живота. Тако би народ гледао себе у беседама и позоришним представама као у огледалу. Као друштво умних створења, народ има своју намет, која се црпи из свију умова, па као обшита свест даје правац целој друштву. Ако би се дакле беседе и позоришта уздигли до висине народног огледала, обшита свест направила би од њих школу у којој би се народ као самоук учио. Јест, видећи свој лик и чујући свој глас у беседама и представама позоришта, и хватајући такорећи рукама оне свете ликове, којима предаје црта славу његову: народ би се разговарао са собом, и његова здрава свест одушевљавала би га за све што је добро и узвишено, а одвраћала од свега што унижењу и пропасти води.

Реч је о „уметности позоришној“ у записнику скупштине. Заиста, да би позоришта била што треба да су, није питање само шта ће се, него и како ће се што у њима представити. Ми схваћамо „уметност позоришну“ у смислу овог последњег питања, и одговарамо на то питање: ако хоћемо да су нам позоришта народна, онда основи „позоришне уметности“ морају бити у самој народу. А србске (народне) песме и живе нарави и установе ту су, да се види како народна свест носи у себи узоре и слике, по којима (као по неким правилима друштвене естетике) даје значај свакој радњи и суди о лицима и о ствари. Са тим узорима и сликама народ би упоређивао и своје представљаче, и оцењивао њихову радњу — представе. Нека би се дотерало, да у изјави осећања, у изразу лица и његових црта, у удару гласа и покрету, у свему држању и понашању представљача буде јасно виђена представа, а у представи да се верно огледа дух народ: па куд веће „уметности“ народном позоришту?

Ако се неваримо да беседе и позоришта имају забављати народ око себе самог, служећи као огледало његовог духа и изазивајући га на разговор са собом самим, онда није доста, да се само што више на броју беседа држи, и што више прилога на „мезимче“ — народно позориште накупи, него је нужно још и на књижевном пољу — то својим списима, то критиком даваних беседа и представа — спремати беседе и подпомагати позоришта. Ту би србска омладина најсилније припомогла напредку народа, ако би сједињеним силама успела, да беседе и представе црпеју своје предмете из чисте дубљине народног духа, а не да их срћу са прљавог површија свакојаке туђинштине.

За „празничне школе и „јавно предавање“: питање је прво, шта и како да се у њима учи и предаје; а друго, на чија уста да излазе речи у име науке и истине којој целокупна омладина србска тежи. На прво питање има се наћи одговора у савременим потребама и стању Срба, а ко боље да изброји те потребе и нацрта то стање, него представништво целокупне омладине србске? Пошто би то представништво према народним потребама и стању утврдило основе, по којима да се уводе и уређују „празничне школе“ и „јавно предавање“: остало би, да они Срби, који би се осећали позвани и хтели би, да научне истине по народу казују, или да у празничним школама учитељи буду, да се ти Срби јаве скупштини. За које би се цела скупштина сагласила да буду у име сједињене омладине учитељи и проповедници науке и истине у народу, те би ваљало после са свију страна подпомагати у светој служби обштем напредка.

Тако би, по нашем уверењу, могло се успети да беседе и позоришта, празничне школе и јавно предавање постану такорећи органима говора србске омладине — говора сагласног у себи самом и са истином, и потом силног у значају и утицају своме.

(Продужиће се.)

ДОПИСИ.

— Нови Сад, 12. окт. У Септомашу од једног десетак дана страшна колера, како нигде није; по 30, 40—50 на дан умиру; више доктора стекло се, да помогну; између ти доктора колера уграбља једног од највреднији млади Србаља и доктора, др. Бастића из Ст. Бечеја, који је, свршивши медицину у Бечу, овог лета строге испите положио, и доктор медицине постао. Он је похитио својој браћи дистрикцијанима у Септомашу у помоћ, и неуморно је болеснике надгледао, док најпосле од умора и он постаде жртва колере. 22. окт. на ноћ премину, јуче га младог предадоше пријој земљи. Сажалење је обште — изгубисмо један од најлепши цветова из венца омладине србске.

У Србском Бечеју 11. окт. Да позориште има силна утицаја на јавне нарави, то је искуством посведочено. Позориште је она свежа која нас за прошлост везује, и прошлост, која открива, у свим њеним јасним и тавним појавима. — Позориште нас подсећа на стару славу, али нам и са тужни слови бележи тужну пропаст — робовање. Са позоришта гледамо дивне карактере, гледамо носиоце великих идеја спасоносних по народ; гледамо их, па их — као њивови питомци — за узор узимамо, урезивамо им вечити спомен у срци-

ма нашим. Са друге стране позориште опет гледамо, како се онамо диже покоја саможива сенка, гледамо најгрђи обешешака и сплеткаша, како, да угоде својим личним интересима, љуте замке плету, у које ће ипаду невиних душа, па по некад и цео један народ, да заварају, па им живот исцеде! Гледамо их, па их достојно проклињемо, зовемо их из дајица ма рода, човечанства! — Са позоришне гледамо, како се једно певино чедо Србијске мајке жртвује — одлази турском цару за љубу — а зашто? Да угоди срећи, да сачува народ свој!.. Да неређамо више примера; него ћемо рећи: да се позориштем највећма негују карактери, да се њим добијају поштени грађани, врени синови отачбине, па сматрајући тако позориште није ли велика корист по један народ? особито пак по нас није ли корисно, нетребали баш у нама да негује свест, који већ и то дочекасмо, да нам кажу да нас више нема!? Заиста позориште је први корак по нас, и ми то увиђамо. Увиђамо то сви, ево се и склапају у нас добровољне дружине, које дају представе. Тиме постиже две цели, буди се и непосредно свест јавна, и подпомаже у исто време наше народно позориште у Н. Саду.

Као што се већ зна, и код нас постоји така дружина. Она даде 9. о. м. једно представљење у корист народном позоришту; то представљење беше: „Вампир и чизмар.“ Главне улоге у том комаду: мајстор Ђиру, Персу (жену му), Анку (ћер му) и Мишу (шегрта му) одиграше су дотичне особе на обште задовољство публике, и показаше, не само да имају вољу него и дара, способности, што је главно; јер колико се пути у оваковим приликама догађа, да се главна улога даде оној особи која о томе ни најмање појма не има. Да споменемо те одличне играче и играчице. То су г.г. М. Дејановић (Ђира) и Ђ. Глибошки (Миша) и госпјце Паулина Дебељакова (Перса) и Георгина Завишићева (Анка). Прва гђца врло је добро појмила улогу, те је и врсно одиграла; друга гђца такође је ваљано играла, али би је волео видети још и у јачим тренутцима, а несумњамо да би и ту одговорила улози својој. Нека буде напоследку свим сурадницима у почасти што је комад ваљано одигран!... Прихода беше 53 фор. мислим. Публика се могла боље одазвати долазком. А зашто није?

И нешто жалосно да вам јавим. Данас нам стиже глас из Септомаша да је тамо био жртвом колере овдашњи син, мед. др. Ђорђе Бастић. Он оде браћи да помогне па утуче себе. Удар је велики не само за родитеље, него и за омладину. Она је у њему изгубила врсна друга, који би својим радом — та томе и би жртва — роду користио. А родитељима, брату и сеји му нека буде на утеху, што ће за њим многа братска суза канути. Нека му је светао спомен међу браћом! Алекс. В. Поповић.

— Ц — С Врачара, 9. октобра. Ако се оће да је напредна држава, ако се оће да су јој осигурани приходи као извори њезина богатства, то треба свагда гледати каквим рукама да се повери управа државних прихода. Реч нас ова наводи да прегледамо у кратко, каквим су људма поверени наши ђумруци, који дају не мали приход народној благајници.

У неколико прилика на жалост ми смо се уверили, да наша финансијска струка није поверена онако савесном старању, какво би се имало очекивати према важности, коју заузима ова грана државне службе у земаљској управи.

Држава која оће да је уредна, привлачи у своју службу људе поштене и способне; поверава своје приходе људма од карактера и знања. Међу тим, изумајући неколико само лица у нашим ђумруцима је слободно вам кажем, све сам билезлук и непонтење. Сви они који у нашем трговачком и занатлијском реду не могуће да сачувају своје имање, нашли су прибежишта у државној служби по ђумруцима. Скоро све сами банкрот и пропалице увукли су се у ту струку државне службе, па подгризају њене приходе као по гагрлица кожу.

Јави ли се когод с најбољим и одличним доказима о своме поштењу и способности, и затражи ли да буде примљен у државну службу при коме ђумруку, — одговара му се: „не разумеш тај посао, ниси био трговац.“ Част и поштовање вредним и поштеним трговцима србским; али израз: ниси био трговац као што га наши финансијалци изговарају значи: „ниси пропалица; ниси варао толике трговачке куће по Бечу, Пешти и Београду; ниси био вредан да банкротираш; не умеш арати касу која ти се повери; не умеш варати декларанте.... не можеш дакле бити у ђумруку чиновник!“

А куд води то што се постављају у ђумруцима за чиновнике пропалице, које нису ни својим имањем умеле управљати, које кад се дочепају државне службе гледају само како ће лагањем деклараната, подкрадањем државни прихода, задовољити свој раскошљук, који их је лишно онога, што су имале?

Узалуд је свако прописигање формалитета; узалуд је сваки распис; узалуд је све што спречава брзо вршење послова при ђумруцима, и чиме би се хтело стати на пут кријумчарењу деклараната: докле се год

по ђумруцима вуцарају банкрот, докле се год не почну постављати за чиновнике ђумрука људи способни и поштени, све докле ће бити отворено поље и подкрада њима ђумррчких прихода.

Писац ових врста зна доста примера где су овако пропалице учиниле грдне дефакте у ђумручким касама и подкрале грдну суму државних прихода! Један од ових постављен је за практиканта и за шест месеци авансоваше га за ђурукцију. Њему добро дође та прилика те одма затим придиже из касе ђумручке преко 300 дук. цесарских! У исто време, по само у другом ђумруку, јошт један његов другар осветлао је образ тако исто.

А шта ћемо рећи за верну браћу и славно друштво у ђумруку смедеревском, који подкрадоше 108.000 пореских гроша ђумручкога прихода. Злоупотребљене њихово истражује се скоро годину дана, сва три чиновника су под судом, па ствар се јошт не свршује, а међу тим друга три чиновника, који су одређени да у место њих врше привремено дужности у томе ђумруку, вуку поред своје редовне плате приличну суму дијурне. Нека се сад узме поред овога у рачун и подкрадена сума, која тешко да ће се наплатити од криваца, нека се узме у рачун и дијурна и подвозни трошак контролног комесара, који је најпре извиђао ову ствар, па ће се одма увидети какву корист има држава од банкрота, који се постављају у њему службу.

Наше министарство благајнице као да се не стара да затвори пут овим угурсулзацима, јер не престане узимље у службу пропалице и банкроте, па их и унапређује. А међутим толики млади људи, који су засведочили своју способност и знање у овој струци државне службе, држе се напрестано на једним местима под видом клете рутине. Готово наши трговци, који не умеју управљати својим имањем и који се у пропасте, не би требало да се брину о начину живљена само ако им је какав кум или пријатељ близу министра благајнице или начелника његове канцеларије. По докле ли ће се терати с тим проклетим сродничким свезама а све на штету народног благостања?!...

Ми предајемо ову истиниту ствар јавности с том тежњом, да се више не тиграју са државним приходима они, који су намештени да главно старање о њима воде.

— У Г р у ж и (у Србији) 30. септембра. Безбројна зла разтржу душу нашег, тако да речем злосрећног народа, но зацело ниједно га тако адски не штита, као бездушна бирократија! Несрећни народе! Давно ли си ногом крочио? Давно ли си скинуо с ногу гвождје тешкога ропства? Давно ли ти пође по жилама крв, просијана благодетним ваздухом слободе? А већ си стеко крвника, од којег ти доиста гори вампир негроба! Тај је вампир немилосрдан, смртоносна бирократија. Ево мукe, где народ види тог душмана, види, — ал му је залуд! Залуд је прикованом к стијени Прометеју, што зна кривца његових мукa, кад нема моћи, да си ослободи руку, кад врјеме није дошло, да његов огањ засија боговским огњем својим! Залуд виче он: „О мати моја, погледај, какву неправду трпим ја!“ — мати се не одзива, а орао кљује, те кљује утробу његову!...

Без сваког околишаја, ја тврдим да бирократија српска скорим кораком води народ наш к пропасти. Бирократија, чупајући последњу крајцару из народног џепа, деморализираје га свуд, само где она допире (а куд она не допире?!), показујући му свуд и сваки час своју силу и претежност над обштом вољом, и трипајући у тавнице све, што је у народу отијеније и важније, нијући му крв на страховиту шпијунску натегу, чупајући му месо грубим кљештима још грубијих пандура, среских ћата, капетана, помоћника, начелника и целе фаланге окружних судија, бацајући му безбројне малице и свакојако мутећи воду за обиљнији лов, — бирократија, велим, води нас к коначној пропасти! Народ види то и виче на све стране: пропадосмо! пропадосмо! Али залуд!... И народ доиста пропада. Ево нека „каши“ каже: тако ли је или не? Ал најпре да кажем, шта се разумије код нас под том метафором, под „кашом“. „Каши“ — то је грађење лажних облигација. Шта, је ли то народни продукт? Нека министри наши изнесу досконално пред свијет историју „каша“, у коме судије и адвокати играју главне роле, па ћемо онда виђети: чиј је продукт тај „каши“? Никнувши и ојачавши на бирократичком земљишту, „каши“ је пустио сада своје жале дубоко и у народно земљиште тако, да је „каши“ постао сада равним достојањем и бирократије и масе. Сип опасује „кашиом“ оца, а брат, опет брата — ето какву силу има данас „каши“ у нашој злосрећној земљи. Немислите, да се ту што претерује? — Боже сачувај!

До пре пола године „каши“ је дошао био до такe чудовишности, да нимало није сакривао свој страшни лик. Кашиари су се јавно скупљали на одређено мјесто, најчешће у кафанама, и ту су се договарали: кога ће да опашу „кашиом“ т. ј. кога ће опљачкати посредством сковане лажне облигације? А договоривши се, кроз дан или два већ је облигација била готова и имала сасвим законити облик. Ту је био и дужник и зајмодавац, и сведоци и санкција власти! А

кроз још неколико дана облигација је већ била у судској канцеларији... Још кроз неколико дана, точније кроз мјесец — два, и „каиш“ је вукао дукате, земље, воденице и т. д.!

Тим путем каишари стекоше грдна имања, немајући често до појаве „каиша“ ни две паре у кеси. У каиш су улегли сада поглавито чиновници, свештеници, трговци варошки и сеоски. То опет показује, ко је творац „каиша.“ Чиновници, у ред којих ја стављам и адвокате, почели су најпре глобити трговце и свештенике, а ови опет од своје стране кидисали су на имућније сељаке. Имућнији пак сељаци јурдисали су на сиротињу сеоску, еле мало по мало „каиш“ завати слојеве нашег народа!

Задуго власт није о томе хајала, и као да и знати није хтела, док „каиш“ не изиђе напоследку собом на видело. Тада власт јурдиса на „каиш“, и да видите чуда (ако је то какво чудо), „каиш“ се тако одупре против власти, да му последња ништа учинити неможе! Органи те власти сами су руководили „каишом.“ Ко дакле да се бориса „каишом“? Адвокатске, каишарске кесе пуне дуката, а ко да се бори с дукатима? Дукати нађоше пријатеља на све стране: горе и доле и у ни кре... е иди сад доскочи Ђаволу! „Каиш“ је сакријо своје трагове тако, да их ни најученији немачки керови наћи нису кадри. „Каиш“ погради велике куће из најтврђег материјала, оградиле их палисадима, окити их „цвећем и лозицом“ — де, ко ће да продре тамо?... „Каиш“ се је организирао на највештији начин, достојни љепшег посла, а поватати све чланове организације не би могао ни сам Бах.

Власт се упела из петних жила да сатре „каиш“ но по свима изгледима, прије ће „каиш“ притегнути шију власти, но што ће власт доскочити „каишу“... У јурдисавању на „каиш“ власт је изгубила сваку равнотежу, и поступа без сваког такта и благоразумја. Ко је год поважнији и поимућнији у народу, на тог органи власти већ гледају, као на „полукаишара“ т. ј. као на таквог, који ако већ није „каишар“, а оно је готов уватити се за „каиш“ У изузетку су само искварени људи, који ће, да би се улизали код власти, и оца продати. С дана на дан таквих људи, на срамоту и несрећу нашу, постаје све више и више.

Према таквом свањању „каиша“ власт се јавила као заштитница „сиротиње“, чиме очевидно изазивље последње на различне тужбе против богатих, на безнакачено грабеље последњих. Еле „каиш“ је учинио у нашем народу, у нашој земљи, уопште такви дармар, да се незна ни ко пије ни ко плаћа!

А каишари врше те врше своје послове! Еј, јуристи! где је ваша мудрост, коју сте по немачким и француским реставрацијама црпили? Зар да вас „кајши“ надмудри! Народ србски није окужен ваздухом немачких и француских кафана, и памет му се није помрачила, као ваша, па ће он наћи лека својим ранама, — о томе будите увјерени...

Јест, бирокрација — то је чир што се попео на врат нашем народу. Она се није органично развила из нашег народа; Она је туђа за наш народ. Но кад је се она једном десила у нашу земљу а стала је под покровитељство „силних мира сего“, то или ће народ потпасти под њу коназно, или ће се она превести на чуњу преко Саве и Дунава под градом камења од стране народа... Ал оћеш остати тада на миру протектори бирокрације? То ће решити „каиш“.

△ У Загребу 9. окт. У троједној краљевини где је преко трећине православни Срба, у главном граду те наше домовине бијаше православна србска црква до скоро гора него у каквом пуком селу. У неком куту сокака, са улазом кроз црквену кућу и порту, стајаше стара, јадна, мала црквица, у коју си се морао као у какав подрум на неколико степена тек сићи, да у њен уски простор уђеш, а звоник од дасака стајаше одељен у порти. То бијаше изглед србске православне цркве у Загребу у сред мношине великољепних католичких црква, те је та црквица изгледала као неко јадно са свију страна гоњено сироче, које се једва у неком куту прекриво. Долазаше то још из оних црних времена, где је брат брата због вере гонио, те где „влашки поп“ кроз улице Загреба редко је могао с миром проћи. Ал времена се променуше; дух просвете, дух народности одстрани средовечну интолеранцију, те се браћа упознаше и сближише. У ту једну малу црквицу, стадоше долазити сељаци Хрвати, те се чудеше да могу разумети „мису“, а на светковинама, које се јавно обдржавају као на богојавленију бива поворка света који слуша нашу службу Божију.

Од кад је тај дух религиозне толеранције завладао, те Хрвати нужну слогу са Србима, или по њиовим појмовима са „православним кореним Хрватима“ увидише, стајала је та наша мала црквица у главном граду „хрватске државе“, где је мноштина тих „православних Хрвата“ као неки анахронизам.

Да би се требала нова православна црква градити, давно је овдашња православна община увидила, а л тешко бијаше ту мисао извести, јер не бијаше средства зато. Православна овдашња община броји једва 200 душа, те осим једне црквене куће врло је сиромашна. Ипак

од кад су овамо у Загреб дошли неки виши чиновници Срби, мислило се и премисљало да се нова црква ма којим начином зградити мора, те се на последку сковао план и наша средства за изведење. Главна заслуга у том обзиру припада септемвиру дру Суботићу. Обитини узајми од земаљског фонда на амортизацију уз залог своје куће 12.000 фор., а 19.000 фор. скупи од прилога община и појединих Срба, те се и ту показа родољубље србско које овој сиромашној общини са свију крајева у помоћ притече. Но пре свега овдашњи Срби са знатним прилозима и сваким другим начином подпомогаше грађење нове цркве. Саветник нам. већа Јурковић живо се заузимаше да община споменути зајам из земаљског фонда добије; наши богатоши Поповић и Николић дадоше знатне своте, први особито за улепшање крста; Малин и Гавела опет у другом правцу радише, овај особито што је међ народом прилоге кузно, те тако сви ујединише своје силе. Но мора се признати да су и овдашњи грађани католици са својим прилозима у помоћ братски притекли.

Нова црква се је градила нешто преко године дана, те је сада доготовљена и данас је била освећена.

Мора се рећи да је врло лепо — вкусно сазидања, те врло пријатан утисак има. Несплада баш у ред врло великих цркви, ал се може ипак рачунати међ веће цркве. Но при средствима које је община имала, морало се ограничити на то да засад само лепу зграду начини, а унутарње улепшање морала је оставити, да се с временом учини. Зидови остављени су без украса, ал и тако да би се могли с временом мармурирати; темпо је употребљено од старе цркве, те само поправљено и улепшано, исто тако столови и друге ствари.

При посвећивању било је много света. Надала се община да ће дијецезан епископ Груић за ту светковину доћи, ал је препречен са апелаторијумом. И тако су три свештеника ту светковину обавили. Светковина би била лепо испала, само да је било хармонично појања, као у нашим већим общинама, ал тако певају несагласно мала деца, што на многобројне иноверце неможе добар утисак чинити. Но ваљда ће временом и хармонично појање доћи; главно је то, чему се сви Срби радовати морају, да сада у главном граду троједне краљевине има угледна црква, те ће наши епископи и Срби посланици, кад на сабор дођу имати камо Богу се помољти.

Збиља! О том сте ваљда већ извештени, да ће се наш сабор 7. новембра састати. Овде је велика огорченост владала, кад изпрва у царским писмима о хрватском сабору ни спомена било није.

Надати се, да ће будући сабор бољи бити, а на име политику на Истоку свестније схватити. Видити је да „Позор“ у том обзиру по који пут боље правцем полази, што сте могли у том опазити, што је прештампана чланак из „Заставе“, „Слога са Хрватима“. Само се по дијоки пут нађе по која птица, која у духу „последњи Мехиканаца“ о будућности и усредоточењу Аустраје на истоку песму пева. Ваљда и такове птице неће дуго врећати уво прави родољуба, а тешко ће им се глас чути ако у Босни стану крагујевачки топови грувати.

А у с т р и ј а.

„Пестер Лојду“ пишу из Беча 16. (28.) окт., да је гроф Менсдорф тек сад дао оставку; ова још није уважена, али се већ као извесно сматра да ће Бајет бити постављен на место Менсдорфа. Даље се јавља, да су услед телеграфског позива у вече 15. о. м. бечки министри: рата, трговине и правде, заједно са угарским дворским канцеларом отишли у Праг, где се и председник министарства и министар финансије налазе. Мисли се да ће се у Прагу утврдити програм министарства Бајсто-Белкредовог. Бечка „Преса“ дознаје да Бајет саветује, да се угарски сабор одма сазове. Мајлат иште да угарски сабор започне радњу своју у исто време кад и хрватски. Влада би изјавила у Пешти, да ће питање о одговорном министарству доћи на ред пошто се у основу споразуме о заједничким, аустријско-угарским пословима. Војска и финансије свакојако да буду заједнички. Ујемчала би се равноправност вероисповеди и увођење грађанског брака. Спољашња политика имала би далеко бити од сваке мисли о повраћају што се тиче Италије и Немачке, а тежила би утврђењу заједничких интереса Аустрије и западних сила.

Н о в и ј е.

— Из Цариграда телеграфично 15. (17.) о. м.: „сједињена турско-египатска војска одржала је сјајну победу над бунтовницима у Кандији.“ На ком месту у Кандији поименце, у које време, и са коликом жртвом побраше Турци венце победе: то се незначава у споменутом телеграму, а без таког означања мало му вреди „званичност“ његова. Идемо да видимо, хоће ли се званични цариградски телеграм потврдити, или ће се уврстити међу досадашње празне хвале турске.

По писмима из Атине од 8. о. м., јавно мишљење наваљује на краљеву владу, да се народу у Кандији помаже; та влада закључила је да постави два табора на граници турској.

Народно гласање у Млетачкој свршило овако: 636,679 гласова изјављени су за сједињење са Италијом; 68 противу тога; 367 гласова немогу се сматрати, да по закону важе.

„Тајме“ пише: „Питање источно изнеће се опет на решавање, али не у овај мах. Грчка неможе га покренути, и то неби било од користи по њу. Турци могу бити и биће без сумње доцније отерани са Босфора; али то нису Грци, што ће обновили своју стару царевину на Босфору. То неби било без страшних бојева, јер Турци почињу се борити тек кад би други народ полагао своје оружје. Турчин је тврда на боју. — Грчка није један народ; па није ни највећи одломак народности, које би остале пошто би Турска се распала, нити је народонасељењем најзнатнија. Што се тиче рабности, енергије, слоге, живости, она је испод многих других. Последњи час царевине турске неће бити сретан за Грке. Европа ће се тако потрести пошто зађе полумесец на истоку њеном, расе ће се тако ускомешати, и војна тако крвава и ужасна повећи, да ће Грци пре сасвим збрисани бити, пре ће их нестати са лица земље, него што ће се подићи до величине којој их вуче њихова празна славољубивост.“

— Из Прага телеграфично, да је тамо у вече 27 (15) о. м., неко хтео пуцати на цара; тај неко вели се да је театорски снајдер. Иглески капетан Палмер опазно је да је исти снајдер подигао десну руку са пиштољем, кад је цар из чешког театра изишао и у кола седао, и снајдер је одма ухваћен и предат суду. Пиштољ је био јако напуњен. Капетан Палмер је сип познатог иглеског банкера Палмера.

НАЗНАЧАЈ ЖЕНСКИЊЕ

по светој Божијој речи.

Једва ће ко побитати ту мисао, да се на дела човечанства, и добра и зла, огроман уплив налази у рукама женскиње. Творцу није угодно било, даровати јој власти, која подчињава слабога силпому, која принуђује, но за то јој је даровао уплив, који покорава и силнога слабому, тако да силни и не примећује тога и подчињава се слабому, не осећајући да му се степњује слобода. Доказа на то има у историји. Ко не зна, како положај женскиње силно разликује варварске народе од изобразених, старе векове од средњих, средње од најновијих? Ко не зна, колики огроман уплив мигожењство и једножењство имају на правни и судбе народне? Посредством женске унела је сотопа погубао у безгрешан род људски; посредством исте женскиње јавио се спаситељ свету.

Уплив је женскиње велики. Но уплив женскиње добротворан је само онда, кад јој се сав живот подудара с назначаем њезиним.

А каква је назначај женскиње? И како се врши тај назначај?

Каква је назначај женскиње, шта је т. ј. женскиња и задатак јој, на што ју је Бог сад дао, — како се врши назначај женскиње, како т. ј. женскиња, кћи будући, или девојка, или супруга, или мати, живот свој проводи по Божијој вољи — то је, по светој речи, точно назначио руски православни свештеник, ч. г. Д. Соколов, у својој књизи „Назначеније женскиње по ученију слова Божија“.

Ја сам, многопоштовани читаатељи и многоцењене читаатељице, ту руску књигу, по женски пол врло важну, посрбио — и ето овим јављам вам, да сам је намерио издати на свет.

У име праве просвете хришћанске, љубазна браћо и миле сестре, позивљем вас најучтивије, да ми претплатом помогнете испунити намеру.

Књига ће бити врло лепо штампана. Цена јој је 50 крајцара. С концем текуће године биће готова. Претплативаће се до празника ваведења о. г. Претплата се франко шаље потписаному. — Скупитељу или скупитељици претплатника даћу једанаесту књигу за труд. Књижарима ћу уступити на 35 књига 5 егземплара. У своје време наруџбину ћу о своје трошку послати свакому.

Још једно. Половину чистога дохотка даћу на какву лепу народну цел. А на коју? То нека реши већина предплатника и предплатница. Ја најучтивије умољавам свакога многопоштваног претплатника, сваку многоцењену претплатницу, да ми кажу своју вољу у томе.

У Клариви (per Temesvar et Hatzfeld), 17. окт. 1866. Богдан Кузмановић, парох.

Т Р Г О В И Н А И О Б Р Т Н О С Т.

Ј. К. Пешта 18. окт. Житна пијаца. Расположење за куп је велико, цене једнако напредују — довозице врло слаби; данас стој: Шеница банатска: 86—87 ф. ф. 5.60 до ф. 5.75. 88—89 ф. ф. 5.75 до ф. 6 и са тисе, 86—87 ф. ф. 5.65 до 5.80. 88—89 ф. ф. 5.90 до ф. 6, Раж 78—80 ф. ф. 4.15 до ф. 4.20 за пролеће, ф. 4.30, Јечам, за храну 65 ф. ф. 2.90 до ф. 2.95, Зоб 47—48 ф. ф. 1.90 до 1.95, за пролеће ф. 2 до 2.05. Кукуруз, ф. 3.60 до 3.65, за април мај ф. 3.65, мај јуни ф. 3.70. Проја, ф. 2.65 до ф. 3. Репица ф. 6.50 до ф. 7. Шљивовица са буретом ф. 24. Шпирит са буретом 60.50. Свињска маст овдашње ф. 37.50 са стране ф. 35 до ф. 26. Шљиве у бурад ф. 18. Мајун ф. 17.50. Ораси дребрецини ф. 10.75. Мед недељен 17.50 до 18.50 по каквоћи. Восак ф. 112 до ф. 115. Шишарке мало боље нове ф. 10.75.

Дукат ф. 6.10
Сребро 127

Стање Дунава 2—8' над 0, опада.